

KAJ JE SOCIALNA DRŽAVA

10

mag. Nada Caharijaz Ferme

4. SOCIALNA OMREŽJA KOT DEJAVNIK V ZAGOTAVLJANJU SOCIALNE VARNOSTI

Socialne mreže predstavljajo tisti neviden okvir, v katerem posameznik od rojstva do smrti zadovoljuje večino svojih socialnih potreb in je vanje vključen ali se vanje zavestno vključuje. Socialne mreže pomenijo življenjski svet uporabnika.

(Tomič, 43)

4.1. SOCIALNE MREŽE

- Socialne mreže so pomembne v času krize oz. recesije, saj se povečuje brezposelnost, revščina, posledično s tem pa nasilje v družini, ter tudi težave ljudi v zvezi z duševnim zdravjem. Pomenijo oporo posamezniku, družini ali skupini, ko iščejo rešitev svojega problema. So pomoč v stiski.
- Socialne mreže so velikega pomena za socialno vključenost posameznika. Pomembne so tudi za družbo in njeno kohezijo.
- Socialne mreže so različne in se med seboj prepletajo, od tradicionalnih do samopomočnih, organizacij in društev, do formalnih mrež, v katere je vpet posameznik. Med seboj se razlikujejo po namenu, nastanku in vlogi in se v konkretni situaciji tudi različno odzivajo. Delujejo različno tako z vidika posameznika in družbe v zagotavljanju soc. varnosti, ter pomoči pri reševanju posameznih soc. problemov.

(Tomič, 43)

- Oblikovanje socialnih mrež in omrežij na področju soc. varstva in sodelovanje med mrežami je pomembno za uresničevanje socialno varstvenih pravic, ukrepov in programov, še posebej pri uveljavljanju načela subsidiarnosti, nediskriminacije in za socialno vključenost.
- Ločevati je potrebno med različnimi mrežami, saj pogosto majhne osebne mreže v kritičnih situacijah niso sposobne učinkovito pomagati, po drugi strani pa tudi kompleksna in odtujena omrežja blokirajo podporo in pomoč. Poznamo naravne mreže, v katere je posameznik rojen, kot npr. sorodstvo, sosedstvo, od mrež, ki so zavestno ustvarjene na osnovi skupnih interesov, ter profesionalno organizirana omrežja za tujo pomoč, in mreže javne službe. Zelo pomembne so tudi socialne mreže, ki so grajene na izkušnji in osebni odgovornosti posameznika. Udeleženci v solidarnostni mreži dajejo pomoč, nasvete in informacije, ki temeljijo tako na znanju kot na življenjskih izkušnjah.

(Tomič, 43)

4.2. PLURALNOST OZ. RAZLIČNOST SOCIALNIH MREŽ

Socialne mreže, v katere je posameznik ali skupina vključena, so pomemben dejavnik za obvladovanje stisk in težav, pa tudi za zadovoljevanje različnih potreb in interesov. Možnosti za sodelovanje v njih in njihovo delovanje so različne. Mreže se odzivajo na različne socialne potrebe in pomoči, pa tudi z vidika osnovnih pristopov k posamezniku oz. skupini. Svoje delo lahko tudi načrtujejo npr. s posebnim socialnim programom za posamezne skupine. Odzivanje mrež na posamezne socialne stiske in potrebe mora biti odgovorno.

Delovanje socialnih mrež glede na posebne potrebe posameznikov, lahko tudi na socialno stanje, revščino, socialno izključenost itd.

Za socialne mreže so pomembni urejeni odnosi med njimi in medsebojno sodelovanje ob upoštevanju, da potrebuje ogrožen posameznik različno oporo, podporo in pomoč. Njihovo medsebojno sodelovanje in usklajeno delovanje prispeva k uspešnim aktivnostim in uveljavljanju posameznih mrež za usmerjanje njihovega delovanja in medsebojno sodelovanje. Za organiziranje posameznih mrež je potrebna strokovnost organizatorja socialne mreže.

(Tomič, 44)

5. ETIKA DELA NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

5.1. ETIKA – SPLOŠNO

Etika: nraunoslovje, nauk o nraunosti, njen utemeljitelj je Sokrat. Pomeni celovitost načel o moralnih dolžnostih ljudi (dolžnostih do družbe, družine, sočloveka ...)

(Verbinc F., 195)

Etika je filozofski nauk o tem, kaj je dobro in kaj je zlo. Je filozofska disciplina, ki raziskuje temeljne kriterije moralnega vrednotenja, tudi splošno utemeljitev in izvor morale, je tudi skupek moralnih principov.

Etika je nujna sestavina strokovnega dela na področju socialnega varstva. Vsebina socialno varstvene dejavnosti obsega preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Strokovni delavci in sodelavci v socialnem varstvu so v neposrednem odnosu z ljudmi, ko so v človeško najbolj občutljivih situacijah in potrebujejo oporo, podporo in pomoč. Ker se je zakonodajalec tega zavedal, je med naloge Socialne zbornice Slovenije uvrstil tudi oblikovanje, sprejem Kodeksa etike delavcev na področju socialnega varstva. Socialna zbornica skrbi tako za njegovo izvajanje, kot tudi ukrepanje ob njegovem kršenju. (Tomič, 47)

Kodeks etičnih načel na področju socialnega varstva je osnova za ravnanje vsakega strokovnega delavca oz. sodelavca na področju socialnega varstva. Etična načela so naravnana pozitivno za vse delavce s tega področja, ter veljajo za vse strokovnjake, ki se srečujejo s človekom v stiski, ne glede ali delajo v javnem sektorju ali kot zasebniki, ali kot poklicni ali laični delavci. Ravnanje skladno s kodeksom naj ne bo le dolžnost posameznika, ampak tudi pomoč delavcu pri njegovem delu. Presoja etičnosti ravnanja presoja Častno razsodišče Socialne zbornice Slovenije. (Tomič, 47)

5.2. KODEKS ETIČNIH NAČEL V SOCIALNEM VARSTVU

V socialnem varstvu opravljajo strokovno delo delavci različnih poklicev in običajno je za vsakega od teh poklicev oblikovana njegova profesionalna in poklicna etika. Zato kodeks etičnih načel v socialnem varstvu ne nadomešča poklicne etike posameznih strok, ki delujejo na tem področju, vendar pa moralno zavezuje vse delavce, ki opravljajo socialno varstveno delo. Ta kodeks ob upoštevanju, da imajo strokovni delavci različnih poklicev svoje poklicne kodekse, s svojo specifičnostjo pomeni nadgradnjo področja socialnega varstva. Zato velja ta kodeks za vse, ne glede na to ali delajo v javni službi, v nevladnem sektorju ali kot zasebniki. (Tomič, 48, 49)

1. Etičnost – osnova ravnanja: načelo določa, da so se delavci socialnega varstva dolžni ravnati po načelih etičnosti, to je obče dobrega, da bi tako zavarovali tako ljudi, ki jim pomagajo, pa tudi sami sebe pred napačno uporabo strokovne in družbene pomoči. Pri tem pa morajo svoje delo razmejiti od različnih vplivov in interesov (političnih, verskih, ideoloških, osebnih, institucionalnih), ki bi lahko ovirali njihovo človeško in strokovno presojo o tem ali s svojim delom resnično pomagajo posamezniku ali pa zastopajo neke interese, ki niso v skladu s splošno veljavnimi načeli socialne pravičnosti in dobrobiti posameznika.

- 2. Spoštovanje človekovih pravic in svoboščin:** delavci na področju socialnega varstva spoštujejo vse pravice, ki se zagotavljajo z Ustavo RS in zakoni, pa tudi z mednarodnimi dokumenti s področja človekovih pravic, ki jih je sprejela ali ratificirala naša država.
- 3. Spoštovanje in prejemanje različnosti:** pravico do pomoči imajo posameznik, družina in skupina, ne glede na biološke, osebnostne, nacionalne, verske, ideološke in politične razlike. Delavci v socialnem varstvu jih morajo sprejemati takšne kot so, ter se pri delu z njimi opirati na pozitivne dejavnike njihove življenjske situacije.

- **4. Spoštovanje poklicne avtonomije:** na področju socialnega varstva delajo delavci različnih poklicnih strok. Pri svojem delu le-ti upoštevajo tako določila kodeksa etike svoje stroke kot tudi kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu.
- **5. Enakopravnost prostovoljskega dela:** se kaže v tem, da prostovoljski sodelavci prevzemajo konkretne naloge na podlagi usposobljenosti in izkušenj in tega Kodeksa etičnih načel. Prostovoljsko delo poteka tako, da se sprejme dogovor med izvajalcem in uporabnikom pomoči, ter odgovornim organizatorjem prostovoljskega dela. Prostovoljcem naj se omogoči usposabljanje.

- **6. Pomoč za samostojnost in samopomoč:** medčloveški odnosi so pomembni za dobro medsebojno sodelovanje. Zato naj delavci v socialnem varstvu vežejo uporabnike nase le strokovno in čustveno kontrolirano in le toliko, kot je to za posameznika koristno. V primeru nejasnosti je delavec v socialnem varstvu dolžan zaprositi za supervizijsko podporo.
- **7. Nezdružljivost vlog:** poudarja nezdružljivost svetovalnega in terapevtskega dela z uporabniki na eni strani, ter izvajanje posegov v medsebojna razmerja (kot npr. z različnimi ukrepi) na drugi strani. Zato naj bo ločeno svetovalno in terapevtsko delo od izvajanja ukrepov in javnih pooblastil.

- **8. Spoštovanje odločitev posameznikov:** uporabnikom je potrebno pomagati tako, da si tudi sami aktivno pomagajo pri prepoznavanju svoje situacije in iskanju rešitve, vse to pa s pomočjo drugih ljudi in institucij. Posameznik naj sam odloča o neposredni pomoči, ki jo želi prejeti, o svojem življenju. Ta njegova pravica se omeji le v primeru, če bi ogrožal sebe ali druge.
- **9. Možnost izbire pomoči:** uporabnikom je potrebno ponuditi ustrezne informacije o tem, kakšna pomoč vse mu je na razpolago, kje, z možnostmi in omejitvami le-te, pojasnjeni mu morajo biti postopki in metode dela, omogočena naj mu bo izbira strokovnega delavca, možnost premestitve v drug zavod, ter možnost ugovora.

- **10. Dolžnost pomoči:** delavec v socialnem varstvu posamezniku ne more odkloniti nujenja iskanja pomoči, ampak ga lahko v primeru, če oceni, da bi njuno medsebojno sodelovanje ne bilo koristno, napoti k drugemu ustreznemu delavcu. Kljub temu mora poskrbeti za nujno pomoč, če jo potrebuje.
- **11. Spoštovanje človekove individualnosti, potreb in dostojanstva:** v procesu nujenja pomoči uporabnikom morajo delavci socialnega varstva varovati dostojanstvo, zasebnost, avtonomijo in individualnost posameznika, pri tem pa upoštevati njegove potrebe, jezik, kulturo in vrednote ter si prizadevati uporabljati jezik, ki je njim razumljiv in primerno komunikacijo. Pri svojem delu so delavci dolžni varovati osebne podatke uporabnikov kot poklicno skrivnost. Spoštovanje celovitosti osebnosti in dostojanstva posameznika v vseh postopkih se izraža na različne načine in možnost uporabnika.

- **12. Kriteriji komuniciranja z javnostmi:** delavci v socialnem varstvu so dolžni varovati posameznike in družine pred neustreznim obravnavanjem, razgaljanjem in možnimi zlorabami v medijih in javnosti. Informacije morajo podajati tako, da ščitijo zasebnost in koristi prizadetih, kljub temu pa omogočiti nemoten potek pomoči.

- **13. Preprečevanje osebnega nadlegovanja in nasilja:** delavci socialnega varstva morajo v vseh postopkih in odnosih varovati spolno, psihofizično in duhovno integriteto posameznika. V socialnih ustanovah si morajo prizadevati, da se prepreči in odkrije zlorabe uporabnikov tako s strani osebja, kot tudi samih uporabnikov in ljudi iz okolja.
- **14. Uveljavljanje in varovanje zasebnosti v domačem okolju in socialnih ustanovah:** delavci socialnega varstva podpirajo uporabnike storitev v njihovi želji, da bi ostali samostojni v domačem okolju, pri čemer jim nudijo ustrezno pomoč in razvijajo socialne mreže medsebojne pomoči. Z institucionalnim varstvom naj se nadomešča družinsko okolje (človečnost, zasebnost, toplina, varnost in domačnost). Zato morajo uporabniki v teh ustanovah imeti možnost, da sami soodločajo o svojem vsakdanjem življenju in počutju (o dnevnem redu, prehrani, preživljanju prostega časa, omogočanje kulturnega, verskega družabnega življenja ...)

- **15. Odprtost organizacij socialnega varstva in izvajalcev:** organizacije in izvajalci socialnega varstva morajo biti s svojo dejavnostjo in programi odprti okolju: tako svojcem, kot tudi študentom in strokovnjakom za potrebe izobraževanja, usposabljanja in izobraževanja, pa tudi prostovoljcem in javnosti. Kljub temu pa morajo zagotavljati tajnost podatkov, ter varovati zasebnost uporabnikov. Slednjim naj se omogoči vključevanje v raziskovalne in druge aktivnosti le, če se s tem strinjajo.
- **16. Zaupanje in varstvo podatkov:** na področju socialnega varstva je medsebojno zaupanje med delavcem in uporabnikom velikega pomena. Delavec tega zaupanja ne sme zlorabiti, ter mora vse podatke, za katere je izvedel pri svojem delu, varovati kot poklicno skrivnost. Ko pa ve, da teh podatkov ne bo mogel varovati le zase, ko jih mora po zakonu sporočiti na ustrezne institucije (npr. podaja kazenske ovadbe na policijo oz. državno tožilstvo v primeru suma storitve kaznivega dejanja), mora to uporabniku povedati.

- **17. Dolžnost izobraževanja in usposabljanja:** strokovni delavci in sodelavci v socialnem varstvu so se dolžni permanentno izobraževati in usposablјati.
- **18. Sodelovanje in medsebojna pomoč med delavci socialnega varstva pri delu z uporabniki:** delavci v socialnem varstvu izpopolnjujejo strokovno znanje, skrbeti pa morajo tudi za razvijanje čuta za sočloveka v stiski. Zato se vključujejo v supervizijo in druge oblike strokovne pomoči, ki jim pomagajo krepiti strokovni in človeški pristop do uporabnikov. Delavci različnih strok se medsebojno spoštujejo, si pomagajo ter v dobrobit uporabnikov usklajujejo svoje delo, znanje in izkušnje.

- **19. Odgovornost do družbe:** delavci delujejo proti nepravilnosti in družbenim neenakostim, še posebej pa v korist najranljivejših posameznikov in skupin. Prizadevajo si za zagotavljanje dostopa do informacij o pravicah, možnostih, storitvah, virih za enake možnosti ter vključenost uporabnikov.

Uporabljena literatura in viri

- Tomič, Zora (2009): Kaj je socialna država, Doba Epis, Maribor.
- Verbinc, France (1994): Slovar tujk, Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, Ur. l. RS, št. 50/2014.